

МАЈКА ЗЕМЉА У АУТОРСКОМ МИТУ МИХАЈЛА КОВАЧА *

У раду се анализира циклус песама Михајла Ковача „Адаме, дзе ши?” (1989). Показаћемо да су песме из овог циклуса веома важне за разумевање целокупног Ковачевог дела, као и да управо у овом циклусу Ковач први пут у своме делу уводи мотив мајке Земље, коју поистовештује са Евом. Тиме се у овом циклусу у симболичкој равни дефинише време почетка и време првих предака русинског народа. Посебан акценат ставићемо на одабране записе из Ковачевог дневника, који чине саставни део опуса овог писца и сведоче о мотиву који прожима целокупно његово стваралаштво – Земља је Адамова мајка, песникова мајка, али и мајка свих Русина, његових сународника.

Кључне речи: Михајло Ковач, мит, земља, завичај, русинска књижевност.

The paper analyzes the poetic cycle Adam, "Adam, Where Art Thou?" written by Mihajlo Kovač. We will show that this poetic cycle is very important for understanding the entire work of this writer and that there is the motif of the mother earth, which author identifies with Eve, appearing for the first time in his literary works. Thus, in this cycle he defines the time of the beginnings and the time of the first ancestors of the Ruthenian people. Special attention is devoted to the diary fragments, which are an integral part of this writer's oeuvre, and which testify to his views that the earth is his mother, as well as the mother of the Ruthenians, his compatriots.

Keywords: Mihajlo Kovač, myth, earth, homeland, Ruthenian literature.

Основа на којој је Ковач изградио своје дело је матрица ауторског мита Украјине Тараса Шевченка, коју је Ковач преузео и на основу ње изградио свој мит русинског завичаја (Римар Симуновић 2020: 379). Завичај код Ковача означава завичај у ужем смислу, а то значи завичај који се креће од родног дома, који представља једини простор среће у Ковачевим делима и уједно је космогонијски симбол, преко села у којем се дом налази, до завичаја у ширем смислу, који се односи на отаџбину, односно Украјину, одакле су се Русини доселили и одакле носе свој језик, веру и традицију (Римар Симуновић 2020: 379). Посебно место у оквиру завичаја представља Земља у значењу земље на коју су се, на простору Бачке, а затим и Срема и Славоније, Русини настанили, а то је уједно и земља од које живе. Тема земље у Ковачевом стваралаштву заузима веома значајно место и у томе се слажу истраживачи његовог књижевног дела: Јулијан Тамаш (Тамаш 2009), Звонимир Њаради (Њаради 1988–1989) и Ирина Харди Ковачевић (Гарди Ковачевич 1988–1989).

* Рад је настао као резултат пројеката *Дискурси мањинских језика и књижевности у југоисточној и средњој Европи* (178017), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и *Русинистичка истраживања као одговор на захтеве дигиталне ере* (који финансира Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност, бр. 142- 451-2968/2020-01).

Иако се и у ранијим делима Михајла Ковача среће мотив мајке Земље, нпр. у песми „Руснакова мац“ (1955), драми „Ораче“ (1954) и другим делима, тек је у циклусу „Адаме, дзе ши?“ (1989) песник је поистоветио мајку Земљу са Евом. Анализа каснијег стваралаштва је показала да је управо овај мотив постао структурни елемент ауторског мита. У овом раду ћемо показати да је Ковач поистовећивањем мајке Земље са Евом управо у овом циклусу дефинисао време почетака, а тиме и време првих предака русинског народа.

Ирина Харди Ковачевић за Михајла Ковача каже да је увек био највернији син Земље, „те вечите мајке која нас рађа, али и сахрањује, у коју пуштамо корење, из које исисавамо своју животну снагу, али и која ту снагу исисава из нас, како би живот који продужава свој вечни круг био што раскошнији“ (Гарди Ковачевич 1988–1989: 59).² Харди Ковачевић примећује да су Ковачеви јунаци изузетно везани за земљу, они су земљорадници и представљају срж русинског народа, носиоци су традиције, језика и вере, а једини исправан однос према земљи виде у њеном обрађивању.

У Ковачевом циклусу песама о Адаму, Звонимир Њаради је препознао фигуралну интерпретацију библијског мита. Сматрамо да је овај циклус веома значајан за разумевање Ковачевог књижевног дела, а посебно ако у њему препознамо мит завичаја, те су нам назови Звонимира Њарадија драгоцени за одређивање кључних опозиција између Адама и Еве и Каина и Авелја. Ковача, пак, као аутора, али и учесника свог мита, можемо схватити као посредника између небеских сфера и својих сународника.

У песми „О тайни постанја“ (1989) Еву, као мајку свих људи, писац замењује земљом, а у најуниверзалнијем значењу Ковачевог мита Земља представља мајку свих људи. У наведеној песми препознајемо да је кључни елемент Ковачевог мита завичаја родна грудa, коју песник поистовећује са својом женом, а себе са првим човеком. Тиме и земљу која га је отхранила идентификује са Евом. Позивајући се на Јунгово учење о архетиповима, можемо рећи да је аутор кроз своје митове сагледао архетип мајке-супруге.

Јунг сматра да се архетип мајке појављује у много аспеката, а да су на првом месту по значају сопствена мајка и баба, а затим и друге жене са којима се долази у сусрет односно са којима постоји нека веза, а даље наводи и да постоје мајке у фигуративном смислу (Jung 2015: 91). „Овој категорији припадају богиње, нарочито Мајка Божија, Девица и Софија. Митологија нуди многе варијанте архетипа мајке“ (Jung 2015: 91). „Други симболи мајке у фигуративном смислу појављују се у стварима које представљају циљ наше чежње за искупљењем, као што су Рај, Царство Божије, Божански Јерусалим. Многе ствари које изазивају преданост или осећања страхопоштовања, на пример Црква, универзитет, град или држава, небеса, земља, шума, море или било која мирна вода, чак и материја, подземни свет и месец, могу бити симболи мајке“ (Jung 2015: 91–92).

У Ковачевом циклусу песама који анализирамо у овом раду, Еву препознајемо управо као мајку Земљу у фигуративном смислу. „Архетип мајке је често по-

¹ Цитирана литература у овом раду наведена је у нашем преводу.

везан са стварима и местима која предстаљају плодност и плодотворност; рог изобила, обрађено поље, њиву, врт” (Jung 2015: 92).

Земља као мајку је у Ковачевом књижевном делу препознао и Јулијан Тамаш: „Земља увек симболизује материнску функцију: Tellus Mater. Она узима и даје живот” (Тамаш 2009: 96).

Позивајући се на Јунга и његово тумачење аниме, код Ковача ову митологему препознајемо управо као архетип који означава женско начело мушкарца. „Анима је фактор од највеће важности у психологији мушкарца, где су увек на делу емоције и афекти. Она појачава, претерује, фалсификује и митологизира све емоционалне односе према професији и људима оба пола” (Jung 2015: 80). Мушко начело се код Ковача неутралише ратарством, где је фалусни симбол оштрица плуга која урања у тело мајке-супруге, у које треба да уђе мушко семе како би се множио род ратара.

Описујући архетип мајке и различите симболе мајке, Јунг тврди да „ти симболи могу имати позитивно, повољно значење, или негативно, зло значење” (Jung 2015: 92). „Најпознатији историјски пример двојне природе мајке је Девица Марија, она није само мајка Господа, већ и његов крст, према средњовековним алегоријама” (Jung 2015: 92–93).

Препознајемо сличну ситуацију и у Ковачевом миту, у којем мајка Земља рађа ратара, и тиме ратару на рођењу додељује и крст, који у симболичком смислу означава тежак живот земљорадника, што је увидео и Тамаш: „Земљом нас Бог награђује, али и казни” (Тамаш 2009: 164).

У Ковачевој песми „О тајни постаня“ из циклуса који разматрамо Ева рађа Каина, Авеља и песника, а пошто Каин убија Авеља, Каинов род бива проклет, али остаје песниково семе, те од њега и Еве настају ратари који настоје да искупе првородни грех мајке земље. Песник на себе преузима првородни грех, па заједно са својим сународницима, ратарима, уједно и Каиновим потомцима, чини оне изабране који су осуђени на то да обрађују земљу. Тиме се опозиција између мушког и женског начела, која се јавља на нижем нивоу мита, неутралише на вишем нивоу, јер је песник тај који на себе преузима првородни грех и који ће због њега испаштати. Неутралисање опозиције између мушког и женског начела препознаје се и у већ наведеном обрађивању земље – што је у Ковачевим делима једини правилан однос према земљи.

У истој песми препознајемо обраћање читаоцу, кога песник ословљава са „Адаме последњи”. Песник се поистовећује са Адамом Старим, како назива првог човека, који је уједно праотац, хлебоброб, ратар, човек створен од блата и Божијег даха, чија је жена земља, али уједно и мајка. Овакво поистовећивање одлика је многих традиција, о чему сведочи Мирча Елијаде: „У индијској метафизичкој расправи налази се преображај рођења где се људски пар поистовећује с космичким паром: ‘Ја сам небо’, кличе муж, ‘ти си Земља’. То се схватање претвара у чин космичких размера” (Eliade 2011: 478).

Песниково поистовећивање Еве са Земљом препознајемо у стиховима:

Вола це мац твоя, а жена моя Жем,
цо яблуко зродзела у стредку рая,
цо Каїна и Авела и вас,
ведно зо мну, през вики наплодзела (Ковач 1989: 17).

Адам, већ окусивши горки исход у жељи да спозна тајну живота, и бивши истеран из раја, као праотац саветује својим потомцима да не покушавају да открију тајну живота, већ да само остану приковани за земљу, онако како је и њега Стваралац приковао:

Пре тоту тайну Створитель Жем преклял,
а мнє, праоца твоего, Адама,
гу прамацери твоей, а жени моєй
на вики вични приковал:
„У зною ліца свойого, Адаме,
од тераз та през вики ти будзеш
Жем обробйовац, тайна тайном останє,
а ти ю будзеш ище и размножовац... (Ковач 1989: 17–18).

„О райским яблуку“ песма је у којој се наставља говор Ствараоца:

У зною ліца свойого ти хлеб свой будзеш зарабяц
аж дотля док ше Жеми, мацери твоей, нє врациш,
бо вона тебе наведла на гришну думку (Ковач 1989: 19).

Из наведених стихова можемо закључити да је реч о миту о вечном повратку. Земља је она која људима даје живот. Међутим, свако обрађивање земље представља оживљавање правремена. „Свако деловање с одређеним смислом (лов, риболов, пољопривреда, игре, сукоби, сексуалност итд.) у некој мери припада светоме” (Elijade 2007: 43). Јасно је да се у случају Ковачевог мита ово односи на пољопривреду, а обрађивање земље према томе можемо дефинисати као обред, јер је то радња која се одвија према митском узору. „Свака одговорна активност која тежи јасно одређеном циљу за архајски свет представља обред” (Elijade 2007: 43).

Уроњеност у ратарски начин живота избија из песме „О вичносци“, у којој се отац обраћа сину речима:

Ј, сину, роки рахуєм по шатвох и жатвох,
старесем упар з орехом у дворе цо рошне,

...

На жридле жица жемского и живот свой жиєм
и чекам дармо гу жридлу синово врацанє,
гоч шушот витра з яблоню у моєй загради

розумим кед о вичносци поцихи шептаю:
же живот вична пременка и вичне рушане,
и вични одход и вичне, лем нове – врацане (Ковач 1989: 20).

Видимо, дакле, да отац рачуна године према сетви и жетви и упоређује га са старењем ораха. Ова песничка слика појачава утисак урањања у свет природе којим одише цео циклус. И у овој песми препознајемо циклично кретање, односно вечити одлазак и враћање земљи, која за ратаре представља извор живота. „Можемо уочити да у свим тим лунарним козмичко-митолошким концепцијама превладава циклични повратак онога што је било прије, једном ријечју – ‘вјечни повратак’. И ту наилазимо на мотив понављања архетипског дјела које је пренесено на све планове: козмички, биолошки, повијесни, људски итд.” (Elijađe 2007: 112). За оца у овој песми обрађивање земље по узору на своје (пра)претке представља суштину живота, али такав начин живота нема исто значење за сина. На основу опозиције која се гради из аспекта различитог схватања суштине живота од стране припадника старије генерације русинског народа и њених млађих припадника закључујемо о још једној опозицији која се неутралише на вишем нивоу мита, и то враћањем ка извору, тј. обрађивању земље. Овој опозицији треба посветити посебну студију.

У песми „О дзехох жемових“ читаоцима се још једном обраћа Адам, сад још дубље тумачећи једино исправан начин живота, онај који подразумева обрађивање земље. Адам каже:

Жем вец далей плодзела мойо потомство:
едно мацери вирне остало,
друге од Ней як од люштавей мачохи
сцакац по нешка не преставало. . . (Ковач 1989: 22).

Верно Земљи остало је оно Адамово и Земљино дете које је наставио да обрађује Земљу. Јасно је да се то односи на Каина. Авелј као представник пастирског начина живота, а у универзалном значењу, у Ковачевом миту, представник је оних који се не баве обрађивањем земље је онај који и до данас бежи од земље. Пројектовано на русинску историјску стварност, управо Каина доживљава као свог прапретка онај део русинског народа који се бави земљорадњом, а који у том раду види једини смисао свог живота.

Не само да је једини исправан пут представљен кроз призму живота ратара, већ је и живот земље условљен радом ратара. Она живи док има оног ко је обрађује:

„Живот Жеми загашне кед ше Адама
од теј любви з Жему роздвої... (Ковач 1989: 22).

Опозиција између потомака и предака, између дече и родитеља, присутна је на многим местима у Ковачевим делима, па можемо рећи да је управо ова опозиција, која се огледа у различитом схватању односа према земљи, главна

опозиција на којој се гради основни покретачки мотив Ковачевог мита. Песма „О чуварох пекла“, као песма која припада циклусу о Адаму, најављује несугласице које постоје између потомака и предака:

Потомки мойо пекло Дантеово

тераз на поверхносп Жеми премесцели” (Ковач 1989: 23).

„Осим Земље мајке, сукоб између генерација главна је тема Ковачевог циклуса. Потомство се удаљило од Земље мајке. То Адам Стари не може да опрости потомству” (Няради 1988–1989: 85).

Няради даље закључује да, пошто су се потомци удаљили од земље, Адам Стари пророкује да ће настати апокалипса. „Наступиће апокалипса због тога што је потомство преценило своје знање. Апокалипса је човек садашњи који се одваја од Земље, који верује само у моћ свог разума и технике, који не поштује своје корене и традиције” (Няради 1988–1989: 86).

„Отцепити се од земље, значи одвојити се од жиле хранитељице, ишчупати корење који те држе за фундаменте твог људског бића, значи пустити се по лошем путу, запоставити прадавна правила и законе природе и људског живота у њој, а то истовремено значи нарушавање мерила части, поштовања, вредности које су нам рођењем и васпитањем урођени” (Гарди Ковачевич 1988–1989: 61).

У Ковачевом миту необрађивање земље представља понашање које није прихватљиво, а оно је присутно код млађих припадника русинског народа. Удаљавајући се од земље, они почињу да живе у хаосу, јер нарушавају поредак успостављен у космосу, а једини космос у овом миту је онај који се темељи на правилном односу према земљи, завичају, родном дому, свом народу, језику, вери и традицији.

Осим анализираних песме, и одабрани записи из Ковачевих дневника сведоче о његовим ставовима да је Земља његова мајка, али и мајка његових сународника. Наводимо неколико таквих записа:²

Чт. 10 IX 970

„Русини и њихова судбина – Хоће да буду природно ђубриво на њиви на којој вегетирају како би помогли раст вегетација међу којима расту.

Утеха: довољна су три зрна која неће иструлити, већ ће пустити корен и одржати врсту како не би пропала.”³

Ковач овде симболички говори о Русинима, јер говори о томе да су довољна и три зрна која ће пустити своје корење и одржати врсту. Здравим зрнима писац сматра оне припаднике русинског народа који ће наставити да обрађују земљу, живети живот према својим праузорима и тиме обезбедити и вечни живот свог народа. У овом запису препознајемо мотив оплођења Земље семеном. Овај мотив у Ковачевом миту срећемо на местима која говоре о пресељењу Русина на

² Ковачеви дневници су део наслеђа које чува Олга Карлаварис, његова ћерка. Захваљујемо јој што нам је за потребе научног истраживања дала на коришћење дневнике свог оца. Записи које цитирамо у овом раду су преведени на српски језик, а у оригиналу су написани на русинском језику.

³ Ковач, Дневник 1970–1975, стр. 212.

нову територију где ово укоренавање у нову земљу представља сакрализацију, односно процес успостављања космоса.

23 IX 89

„Отаџбина – ...

Кад је у питању национална припадност најлакше је представити је на примеру сељака и политичара... Сељаку је отаџбина тамо где је земља, а политичару тамо где су јасле. А јасле су власт. Наш русински политичар је увек тамо где је власт... Где је моћ, где има изгледа да ће живети под заштитом власти на рачун свог народа.

...

Сељак где легне са женом на земљу, где запали ватру, роди дете, свије гнездо, он у то гнездо унесе своје наследство: име, традицију, обичаје и живеће према тим законима које је наследио и пренео док му газда то не узме. Политичар ће, супротно томе, гледати да избрише све везе са прошлошћу и трудиће се заједно са газдом да накалеми на сељакову веру, традицију и обичаје и – име нове средине. Тежи је пут чувара народног блага, народне части, поштовалаца предака који су дали живот и труд за свој род, без обзира какво место заузима њихов род, народ или нација у друштву.”⁴

Наведени запис је веома значајан за разумевање Ковачевог књижевног стваралаштва. Видимо да сељак леже са женом на земљу, што представља чин зачећа који се симболички одвија на њиви, а то је одлика митолошког мишљења. Видимо да је политичар, супротно сељаку, онај који ће зарад каријере свесно избрисати име, културу и традицију наслеђену од предака. У Ковачевом миту управо је сељак, и то сељак ратар, онај који негује своје име, језик, веру и културу, а тиме представља и оног ко истински живи мит. Овај одломак тако повезујемо са зачећем на тлу, мотивом који срећемо у Ковачевом делу, а ком треба посветити посебну студију. Наилазимо у овом запису и на Ковачев став о томе да је сељаку домовина тамо где му је земља, што је препознао и Тамаш: „Земља је оног ко се у њу укорени” (Тамаш 2009: 121).

Њаради је указао на суштинска значења у Ковачевом циклусу *Адаме, дзе ши?*, али их није применио на тумачење целокупног Ковачевог опуса, већ се задржао само у оквиру песама које чине овај циклус. Међутим, он је у свом раду отворио вечито питање које можемо пратити кроз цело Ковачево књижевно дело, а то је питање односа између предака и потомака, односно да ли су потомци достојни својих предака. Рај је у Ковачевом миту представљен као начин живота посвећен земљи. Пошто се многи Адамови потомци не баве ратарством, напуштање таквог начина живота он сматра светогрђем, тј. довођењем пакла на земљу.

Продубивши питање односа према мајци Земљи и односа између потомака и предака која су отворили досадашњи истраживачи Ковачевог дела, дошли смо до закључка да Ковачево дело можемо сагледати управо као мит о русинском сељаку који, иако номад, пресељењем у ново место, обнављањем мита о Адаму пројектованог у судбину свог народа, сакрализује тај нови простор и свесно крчи пут ка његовој вечности.

⁴ Ковач, Дневник 1. I 1989 – 30. X 1989, стр. 185.

Сагледавши целокупно Ковачево дело и схвативши да је, као и у Шевченковом ауторском миту (Грабович 1991), и у Ковачевом миту време подељено на прошло, садашње и будуће, где прошло, односно прво време представља време уређеног космоса, садашње време је време конфликта и хаоса, док будуће време представља пројекцију првог времена у будућности, односно поновно враћање прецима и успостављање првобитног космоса. На основу тога закључујемо да је у Ковачевом миту управо у циклусу песама *Адаме, дзе ти?* опевано прво време русинског народа, а тиме и време првих предака, где је Адам прапредак и узор према којем се успостављају системи вредности у животима (верних) потомака. Родивши се, односно изашавши из мајчине утробе, човек, у случају Ковачевог мита – ратар, добија задатак да обрађује земљу. Тај задатак наслеђује од предака, редом чак од прапретка Адама. У самом чину обрађивања земље, у урањању плуга, можемо видети понављање космогоније, тј. настанак првог детета у Ковачевом миту: Адама, оца и мајке, Еве, односно земље.

Тако препознајемо и циклично враћање мајци Земљи у Ковачевом миту, не само у враћању земљи након смрти већ и симболички у сваком појединачном обрађивању земље, јер се тим чином обавља обред периодичног повратка у митско време, што најчешће препознајемо код генерације предака односно родитеља, који уређују свој живот према првим прецима. „Вријеме било којега ритуала подудар се с митским временом ‘почетака’” (Elijade 2007: 35). У Ковачевом миту, припадници старије генерације, генерације предака русинског народа, истински живе мит, а за такве заједнице простор и време нису хомогени. „Хетерогеност времена, његова подела на ‘свето’ и ‘световно’ претпоставља не само ‘прекиде’ у профаном трајању који се остварују периодично тако да се у њих може ‘увући’ свето време; она претпоставља да су таква укључивања светог времена повезана, тако да се може рећи да престављају континуирано трајање” (Elijade 2011: 456). У Ковачевом миту генерација предака улази у свето време сваким чином обрађивања земље. Генерација потомака у русинској заједници представља генерацију која живи према свести савременог човека за којег је време хомогено. Због тога се налазе на рубу или изван граница уређеног космоса унутар којег живи део русинске заједнице која живи мит. „Пошто потомци имају другачије идеале, Адам Стари их осуђује. Срећу види у враћању мајци Земљи. У противном ће брод којим управља потомство прогутати море. Идеал Адама Старог русински је идеал среће” (Њаради 1988–1989: 86). Ковач својим делом поручује да је живот русинске заједнице могуће обезбедити само ако се одвија по узору на претке. Ослањајући се на Мирчу Елијадеа (Elijade 2003: 81–83), време апокалипсе у Ковачевом миту можемо одредити као хаос, а хаос увек претходи стварању космоса или његовом обнављању. Тако и у Ковачевом миту обнављање или стварање космоса препознајемо у тренуцима освешћивања генерације потомака, када схватају да је суштина живота знати где је и шта је родни дом, који је код Ковача увек уско повезан са ратарским начином живота. Због тога можемо рећи да у ауторском миту Михајла Ковача влада кружно време, јер је његова суштина у периодичном обнављању односно непрекидном поновном стварању космоса.

Цитирана литература

- Гарди Ковачевич, Ирина. «Studia Ruthenica, Литературне діло Михайла Ковача». [У:] Ю. Тамаш (ред.). Михал Ковач и жем. Нови Сад: Дружтво за руски јазик и литературу, 1988–1989, 59–65.
- [Hardi Kovačević, Irina. «Studia Ruthenica, Literaturne djilo Michajla Kovača».[U:] Ju. Tamaš (red.). Michal Kovač i žem. Novi Sad: Društvo za ruski јазик i literaturu, 1988–1989, 59–65]
- Грабович, Григорій. Шевченко як міфотворець. Київ: Радянський письменник, 1991. [Hrabovič, Hryhorij. Ševčenko jak mifotvorec. Kyiv: Radjanskyj pismennyk, 1991]
- Елијаде, Мирча. Свето и профано. Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2003.
- [Elijade, Mirča. Sveto i profano. Sremски Karlovcі, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stoјanovića, 2003]
- Няради, Звонимир. «Studia Ruthenica, Литературне діло Михайла Ковача». [У:] Ю. Тамаш (ред.). Поетски круг «Адаме дзе ши» Михала Ковача и библијски швет. Нови Сад: Дружтво за руски јазик и литературу, 1988–1989, 83–87.
- [Njarađi, Zvonimir. «Studia Ruthenica, Literaturne djilo Michajla Kovača».[U:] Ju. Tamaš (red.). Poetski kruh «Adame dze ši» Michala Kovača i bibliјski švet. Novi Sad: Društvo za ruski јазик i literaturu, 1988–1989, 83–87]
- Римар Симуновић, Ана. „Украјина у ауторском миту Михајла Ковача“. Славистика XXIV/2, 2020: 379–385.
- [Rimar Simunović, Ana. „Ukrajina u autorskom mitu Michajla Kovača“. Slavistika XXIV/2, 2020: 379–385]
- Тамаш, Јулијан. Євангелиста Михајло Ковач. Нови Сад: Руске слово, 2009. [Tamaš, Julijan. Jevanhelista Michajlo Kovač. Novi Sad: Ruske slovo, 2009]
- Елијаде, Мирча. Мит о вјечном повратку. Загреб: Naklada Jesenski i Turk, 2007.
- Елијаде, Мирча. Rasprava o istoriji religija. Novi Sad: Akademska knjiga, 2011.
- Jung, Karl Gustav. Arhetipovi i kolektivno nesvesno. Beograd: Narodna knjiga, Miba Books, 2015.

Извори

- Ковач, Михајло. Я дуб червоточни. Нови Сад: Руске слово, 1989.
[Kovač, Michajlo. Ja dub červotočni. Novi Sad: Ruske slovo, 1989]

Необјављени извори

- Дневници Михајла Ковача:
Дневник 1970–75
[Dnevnik 1970–75]
Дневник 1. I 1989 – 30. X 1989
[Dnevnik 1. I 1989 – 30. X 1989]

Ana Rimar Simunović

MOTHER EARTH IN MIHAJLO KOVAČ'S AUTHORIAL MYTH

Summary

Researchers of Mihajlo Kovač's literary work agree that the theme of the earth has a special place in his oeuvre. This paper shows that in Kovač's poetic cycle "Adam, Where Art Thou?" the motif of mother earth, which he identifies with Eve, appears for the first time in his literary works. There Kovač represents the mythic ancestors of the Ruthenians. We analyzed the mother archetype according to Jungian archetypes. In this cycle, the writer tells his compatriots that the only correct way of life is to cultivate the land. That way of life is the only possible way of life for the ancestral generation. The earth is sacred for them. But for the generation of descendants the earth has lost her sacred meaning in their lives. Cultivation is a rite of periodic return to the mythical age. In this we recognize the eternal return, an idea proposed by Mircea Eliade. With this cycle, as well as in Mihajlo Kovač's oeuvre, the author wants to tell his compatriots that their lives should be lived according to the example of their mythic ancestors.

Keywords: Mihajlo Kovač, myth, earth, homeland, Ruthenian literature.